

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 17 maj 2006

Mål nr

Ö 303-04

KLAGANDE

1. AE

2. ME

Ombud för 1 och 2: Advokat LB

MOTPART

OE

Ombud: Advokat TP

SAKEN

Avvisning av talan om hävande av faderskap

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut den 17 december 2003 i mål

Ö 1062-03

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med undanröjande av domstolarnas beslut återförvisar Högsta domstolen målet till tingsrätten för vidare handläggning.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AE och ME har yrkat att Högsta domstolen undanröjer hovrättens beslut och återförvisar målet till tingsrätten för fortsatt handläggning.

OE har bestritt ändring.

SKÅL

Är vid ett barns födelse modern gift, skall enligt huvudregeln i 1 kap. 1 § föräldrabalken mannen i äktenskapet anses som barnets fader. Denna presumtion kan hävas av rätten på talan av mannen, barnet eller, om mannen avlidit, den avlidnes maka och var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen (3 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken). En förutsättning för att den avlidnes maka och nämnda arvingar skall ha rätt att väcka talan om att mannen skall förklaras inte vara fader till barnet är enligt 3 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken att mannen inte varaktigt sammanbott med barnet och inte heller efter barnets födelse bekräftat att barnet är hans.

OE är född i KEs äktenskap med JE. KE avled i november 2001. Frågan i

målet är om AE och ME, som är döttrar till KE, har rätt att väcka talan om förklaring att KE inte är fader till OE.

OE har som grund för att talerätt inte föreligger åberopat att KE varaktigt sammanbott med OE. Han har därutöver i Högsta domstolen anfört att KE har erkänt faderskapet genom att i gemensam ansökan om äktenskaps-skillnad förbinda sig att utge underhållsbidrag till honom. AE och ME har gjort gällande att detta utgör en otillåten utvidgning av talan.

Frågan om talerätt föreligger skall i princip prövas ex officio av rätten. Något hinder mot att i högre rätt åberopa nya omständigheter för ett avvisningsyrkande föreligger inte. Även frågan om talerätt är utesluten på den grunden att KE bekräftat faderskapet skall därför prövas.

KEs åtagande att betala underhåll för OE innefattar inte ett sådant bestämt uttryck för en vilja att låta OE gälla som hans barn, att KE därigenom kan anses ha bekräftat faderskapet (jfr NJA 1957 s. 295 och NJA 1959 s. 516).

Reglerna om mannens och dennes arvingars talerätt genomgick år 1976 ingripande förändringar som trädde i kraft den 1 januari 1977. Angående frågan om arvingars talerätt när mannen inte erkänt barnet som sitt uttalade departementschefen i lagrådsremissen att det kunde ha förflutit åtskilliga år mellan barnets födelse och mannens frånfälle och att det då inte kunde anses lämpligt att arvingarna skulle ha rätt att väcka talan om mannens faderskap. Om mannens död inträffat kortare tid efter barnets födelse gjorde sig dock olika synpunkter gällande, men övervägande skäl talade för att arvingarna inte skulle ha rätt att väcka talan när mannen inte själv vidtagit några åtgärder för att få faderskapet upphävt. Huvudregeln

skulle därför vara att arvingarna inte hade någon talerätt. Om mannen inte varaktigt sammanbott med barnet skulle dock hans arvingar ha rätt att väcka talan mot barnet om hans faderskap. (Prop. 1975/76:170 s. 169 f.)

Lagrådet anförde att det kunde övervägas att ytterligare kvalificera sammanboendet för att talerätten skulle bortfalla, t.ex. genom en föreskrift om att det skulle ha varat i tre år, en tid som anslöt till den talefrist som då gällde för mannen. Lagrådet ansåg emellertid att även ett sammanboende kortare tid än tre år kunde ses som ett uttryck för att mannen själv inte velat ifrågasätta faderskapet. Arvingarna borde då inte heller ha rätt att få det hävt. För att ett sammanboende skulle medföra att talerätten föll bort måste det fordras att sammanboendet pågått under inte alltför kort tid, och vid bedömningen måste beaktas även hur sammanlevnaden faktiskt gestaltat sig (a. prop. s. 307). Departementschefen förklarade sig i allt väsentligt biträda vad Lagrådet uttalat (a. prop. s. 321).

Uttrycket varaktigt sammanboende syftar således inte endast på den tid som ett sammanboende varat. Av förarbetena får emellertid anses framgå att preklusion av arvingarnas talerätt uteslutande grundat på tid i regel har avsetts inträda efter tre år, men att vid ett kortare sammanboende än så en mer allsidig bedömning måste göras av de omständigheter som ger ledning rörande frågan om mannen velat acceptera faderskapet eller inte.

Av handlingarna framgår att sammanboendet mellan KE och OE varade i ca 18 månader och att det upphörde på grund av att KE och JE separerade i oktober år 2000. Separationen följdes senare av skilsmässa mellan makarna, och det är inte visat att sammanboendet återupptogs. KE lät i samband med separationen ett australiensiskt företag utföra en DNA-undersökning

avseende sitt faderskap till OE. KE insjuknade i mars 2001 i en allvarlig sjukdom som medförde att han senare samma år avled.

Mot bakgrund av den förhållandevis korta tid som sammanboendet varade och till att KE vidtog åtgärder som tyder på att han kan ha velat ifrågasätta faderskapet kan sammanboendet inte betraktas som varaktigt i den mening som avses i 3 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken.

Av det anförda följer att AE och ME skall ha rätt att väcka den talan de anhängiggjort i målet. Målet skall därför visas åter till tingsrätten för fortsatt handläggning.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Victor, Håstad, Lindeblad, Nyström och Calissendorff (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors